

**Mai ciudat decât ne putem imagina:
evoluția/involuția istorică a regiunii în dreptul românesc.
Cu privire specială asupra spațiului geo-istoric Argeș-Muscel**

Valentin – Stelian BĂDESCU

*Avocat, Baroul București și cercetător științific asociat al Institutului de Cercetări
Juridice al Academiei Române*

valentinbadescu@yahoo.com

Ruxandra Ioana BĂDESCU

*Economist și doctorand al Școlii Doctorale Administrarea Afacerilor,
Academia de Studii Economice din București*

ruxbadescu@gmail.com

Abstract

Societatea umană a trecut, în epoca modernă, prin schimbări majore în plan politic, social, cultural și economic. Aceste transformări, care au cunoscut un ritm accelerat în secolul XX și care continuă în secolul XXI, au condus omenirea spre mai bine. Viața comunităților și a indivizilor a fost în general îmbunătățită. Au fost eliminate, în multe părți ale lumii, nedreptăți și inechități profunde, prin asigurarea unor drepturi fundamentale și prin salturi calitative ale vieții. În același timp însă, acest context a adus cu sine coagularea unor curente care subminează valori fundamentale ale societății umane. Secularismul agresiv, tendințe radicale de redefinire a familiei, marginalizarea valorilor moral-creștine sunt o realitate manifestă. Societatea românească nu a rămas izolată de aceste evoluții. Ieșită dintr-o lungă perioadă totalitară, România și locuitorii săi încă luptă pentru regăsirea de sine, pentru redescoperirea acelor valori comune, care fac parte din țesătura sa intimă, precum, în cazul demersului nostru de cercetare științifică, organizarea administrativ teritorială.

Cuvinte cheie: România, Uniunea Europeană, drept administrativ, regiune, regionalizare, suveranitate.

1. Introducere

Societatea umană a trecut, în epoca modernă, prin schimbări majore în plan politic, social, cultural și economic. Aceste transformări, care au cunoscut un ritm accelerat în secolul XX și care continuă în secolul XXI, au condus omenirea spre mai bine. Viața comunităților și a indivizilor a fost în general îmbunătățită. Au fost eliminate, în multe părți ale lumii, nedreptăți și inechități profunde, prin asigurarea unor drepturi fundamentale și prin salturi calitative ale vieții. În același timp însă, acest context a adus cu sine coagularea unor curente care subminează valori fundamentale ale societății umane. Secularismul agresiv, tendințe radicale de redefinire a familiei, marginalizarea valorilor moral-creștine sunt o realitate manifestă. Societatea românească nu a rămas izolată de aceste evoluții. Ieșită dintr-o lungă perioadă totalitară, România și locuitorii săi încă luptă pentru regăsirea de sine, pentru redescoperirea acelor valori comune, care fac parte din țesătura sa intimă, precum organizarea administrativ teritorială. Din această identitate comună face parte, la loc de frunte, istoria noastră, împărtășită de un procent covârșitor dintre cetățenii României, întretesută în ethosul nostru național și care influențează manifestările sociale, culturale și politice ale românilor, fiind reperul la care ne raportăm ca la un standard comun, atemporal și absolut.

Pornind de la aceste considerente, din multitudinea de probleme, încercăm să configurăm, în demersul nostru de cercetare științifică evoluția istorică a conceptului de regiune. Termenul vine de la cuvântul „regere” care înseamnă a stăpâni, a diviza. E. Reclus îl definea ca un spațiu care servește ca bază pentru divizarea administrativă a statelor-națiuni. Plecând de la regiunile naturale, la regiunile omogene, istorice, culturale, s-a ajuns la regiunea funcțională, inclusă ulterior în teoria spațială și în dezvoltarea regională, inclusiv creșterea economică. Teoria polilor de creștere, fundamentată în anii '50, a realizat legătura dintre dezvoltarea orașelor și regiunilor, polul de creștere fiind privit ca o unitate economică în măsură să inducă schimbări structurale regionale, regăsite în rata creșterii și în creșterea producției regionale. Într-un secol, evoluția conceptului de regiune a condus la înțelegerea că în spatele acestui cuvânt larg folosit, de multe ori excesiv, se află o realitate geografică, economică, umană, culturală și istorică. Relativitatea noțiunii de regiune depinde de scara de raportare, de aceea geometria variabilă a termenului a determinat numeroase contestări, mai ales în anii '70 și '80, fiind propuse alte concepte, precum zona, spațiul funcțional, spațiul macrofuncțional. Din aceeași perioadă datează o nouă revigorare a preocupărilor privind conceptul de regiune, legat de dezvoltarea regională. Regiunea trecând prin mai multe faze de evoluție, inclusiv prin cea de regiune-sistem și de regiune de dezvoltare, ajunge să fie considerată ca noțiunea operațională cea mai adaptată unei perioade în care statul pierde din importanță, prin globalizare. Aceasta a condus la aserțiunea că lumea de astăzi nu mai este o lume a statelor ci a regiunilor, de unde și ideea de fragmentare a Europei în regiuni și considerarea acestora ca bază a cooperării continentale. În același timp, regiunea poate fi un cadru de analiză și de dezvoltare diferențiată pentru reducerea inegalităților la nivelul unui stat sau a unei părți din continentul european. Regiunea este o structură conceptuală și de aceea înțelesul ei poate varia de la o cultură la alta și între membrii diferitelor comunități iar coagularea juridică a urmărit contextul istoric, intern și extern, al evoluției României.

2. Despre evoluția organizării administrativ-teritoriale a României în perioada interbelică

Deși primele reglementări în materia organizării administrativ-teritoriale debutează în anul 1864, odată cu Legea nr. 394 din 31 martie 1864 pentru comunele urbane și rurale și Legea nr. 396 din 31 martie 1864 pentru consiliile județene, statul național unitar român a fost consolidat abia în anul 1918, când a fost înfăptuită Marea Unire. Acest eveniment a marcat desăvârșirea unității statale și naționale prin înfăptuirea unirii Vechiului Regat al României cu provinciile istorice Bucovina, Basarabia și Transilvania. Din punct de vedere administrativ teritorial, provinciile istorice nou integrate erau organizate conform legislației specifice statului din care au făcut parte, ce a rămas temporar în vigoare. Astfel, în perioada cuprinsă între Marea Unire, ce a avut loc la 1 decembrie 1918 și până la momentul votării Legii pentru unificarea administrativă, la 14 iunie 1925, pe teritoriul României au funcționat 4 regimuri administrative, respectiv: austriac, maghiar, rus și cel din vechiul regat, fiecare având caracteristici proprii.¹

Întrucât aceste regimuri administrative au fost adoptate sub imperativul unor sisteme și împrejurări diferite, cele patru decupaje administrative prezentau caracteristici proprii, raportat la realitatea politică și socio-economică a fiecărui ținut, caracteristici ce au indus la nivelul întregii țări dezechilibre semnificative. În perioada imediat următoare, principala preocupare a legiuitorului a fost aceea de a asigura unitatea de reglementare pe planul dreptului constituțional și pe cel al dreptului administrativ, deoarece ea viza în mod nemijlocit organizarea puterii și a administrației de stat. În ceea ce privește mijloacele de realizare a unificării legislației au fost identificate două posibile variante: fie extinderea aplicării legislației existente în Vechiul Regat al României și în provinciile istorice, fie elaborarea unor noi acte normative, care să le înlocuiască pe cele existente, prin sintetizarea celor mai bune reglementări ale fiecărei ramuri de drept. Principalul avantaj al extinderii legislației existente în Vechiul Regat al României consta în faptul că ar fi asigurat un ritm rapid al unificării legislative, realizându-se astfel o integrare imediată a provinciilor istorice. Pe de altă parte, legislația era adaptată nevoilor sociale, politice și economice existente pe teritoriul Vechiului Regat, nevoi diferite de cele existente în noile provincii, aspect ce ar fi fost susceptibil de a crea serioase dezechilibre.²

Unificarea legislației prin cea de-a doua metodă crea premisele unei legislații superioare atât din punctul de vedere al tehnicii legislative, cât și al conținutului. Aceasta metodă presupunea însă o perioadă mult mai îndelungată de timp, în care să fie studiate sistemele legislative existente, pentru identificarea și sintetizarea părților utile din fiecare sistem în parte. În cele din urmă, ambele metode au fost folosite în procesul de unificare legislativă, fiind aplicată extinderea în anumite ramuri ale dreptului (dreptul constituțional, dreptul civil, dreptul penal, dreptul procesual penal) și elaborarea de noi acte normative în celelalte ramuri (dreptul financiar). În ceea ce privește organizarea administrativ teritorială a României, s-a încercat crearea unui nou act normativ, ce s-a dovedit a fi, în final, o extindere a legislației existente în Vechiul Regat. De-a lungul istoriei, statul român a trecut printr-o multitudine de reforme administrative, cunoscând astfel diverse forme de

organizare administrativ teritorială, implementate printr-o succesiune de acte normative.

Primul act normativ de după înfăptuirea Marii Unirii, care reglementa organizarea administrativ teritorială a statului român nou format a fost Legea pentru unificarea administrativă din anul 1925, ce era o materializare a proiectului legislativ elaborat de către liberalii care se aflau la guvernare la acea vreme. Aceasta împărțea teritoriul României în județe, comune urbane și rurale și plăși, conferind primelor două personalitate juridică. La scurt timp după adoptarea acestui prim act normativ de organizarea administrativ teritorială a statului român nou format, urmare a venirii la guvernare a țărăniștilor, a fost elaborat un nou proiect legislativ care prevedea o reorganizare. Acest proiect a fost dezbătut și adoptat de către Parlament la data de 4 august 1929, materializându-se prin Legea pentru organizarea administrației locale, care introducea pentru prima dată directoratele ministeriale, în scopul descentralizării puterii centrale și stabilirii a unor structuri regionale superioare. Legea reînnoia ideea regiunilor istorice organizând teritoriul țării în 7 directorate ministeriale denumite după orașele alese centre administrative: București, Cernăuți, Chișinău, Cluj, Craiova, Iași și Timișoara.³

Ultima reformă administrativă, până la izbucnirea celei de-a doua conflagrații mondiale, a fost realizată după instaurarea regelui Carol al II-lea, sub regimul noii Constituții din 27 februarie 1938, când a fost adoptată Legea administrativă din 14 august 1938, act normativ ce introducea o nouă unitate administrativ teritorială, pe lângă cele existente, respectiv ținutul. Împărțirea pe ținuturi, a fost similară cu directoratele ministeriale, însă abordarea era diferită, întrucât nu se ținea cont de provinciile istorice în delimitarea acestora iar motivația avea la bază o declarație cu privire la nevoile reale ale locuitorilor înfrățiți ai României noi.⁴ Cele 10 ținuturi nou înființate aveau statutul de unități administrativ - teritoriale cu personalitate juridică și atribuțiuni economice, culturale și sociale, iar administrația acestora era încredințată unui rezident regal. În anul 1940, în contextul pierderilor teritoriale din acel an, s-a revenit la împărțirea statului român în județe și comune, ca unități administrativ - teritoriale cu personalitate juridică, patrimoniu și buget propriu.⁵

3. Reglementarea juridică a regiunii în istoria statului român

Deși conceptul de regiune și fenomenul de regionalizare apar ca o noutate în dreptul românesc, acestea nu sunt cu totul străine de evoluția istorică a statului român. De-a lungul timpului, au fost propuse mai multe proiecte de organizare a administrației locale ce cuprindeau, printre altele, și înființarea regiunii ca unitate administrativ teritorială, dintre care amintim următoarele:

- În anul 1862 Barbu Catargiu a propus împărțirea Principatelor Române în patru regiuni, respectiv Moldova de Sus, Moldova de Jos, Muntenia și Oltenia.⁶
- Proiectul a fost reluat în anul 1912 de către Petre P. Carp, care a propus împărțirea României în șase circumscripții regionale⁷.

- Aceeași idee a fost reluată și în anul 1921 de către Constantin Argetoianu, în al cărui proiect de organizare a administrației locale se regăsea și înființarea a nouă regiuni⁸.
- Și în cadrul dezbaterilor Parlamentare asupra Legii pentru organizarea administrației locale din 1929 a fost luată în discuție organizarea regională a teritoriului românesc.
- În ciuda faptului că de-a lungul anilor au fost numeroase discuții și proiecte de regionalizare, abia în anul 1948 regiunea cunoaște o consacrare constituțională în România, când este recunoscută ca fiind o unitate administrativ teritorială alături de comune, plăși și județe. Ulterior, în urma unei noi reforme administrative generate de venirea la putere a unui guvern pro – sovietic, de sorginte iudeobolșevică, și instaurarea regimului comunist, teritoriul românesc cunoaște o nouă împărțire. Astfel, au fost desființate județele, iar Legea nr. 5 din 7 septembrie 1950, act normativ care se caracteriza printr-un centralism desăvârșit, împărțea teritoriul României în regiuni, orașe, raioane și comune. Sursa de inspirație a acestei împărțiri administrativ-teritoriale a fost reprezentată de modelul sovietic, iar noutatea au constituit-o cele două unități administrativ-teritoriale, identice cu cele existente pe teritoriul U.R.S.S., respectiv regiunile și raioanele, create în vederea exercitării unui control mult mai mare al puterii centrale asupra administrației locale. Principalul scop declarat al reformei administrative era dezvoltarea economică. Așadar, noua împărțire administrativ teritorială nu ținea cont de regionarea istorică, ci avea la bază criteriul economic, noile unități administrative fiind considerate „unități teritoriale operative din punct de vedere economic, politic și administrativ”⁹. Mai mult, din perspectivă politică, între anii 1952-1968, în centrul României a existat o regiune autonomă maghiară, înființată după model sovietic. A fost un experiment impus de dictatorul sovietic Stalin la presiunea liderilor comuniști de la Budapesta, printr-o constituție formulată la Moscova. În acest sens, în 1950, în România a avut loc prima reorganizare administrativă postbelică după modelul sovietic. Astfel, cele 58 de județe au fost transformate în 28 de regiuni și 177 de raioane. Doi ani mai târziu, în urma modificării legii, are loc o primă reorganizare a acestui sistem, în urma căreia prin comasarea a zece raioane din fostele regiuni Mureș și Stalin, se înființează Regiunea Autonomă Maghiară. Regiunea Autonomă Maghiară a existat în forma respectivă până în anul 1960. Reședința regiunii a fost la Târgu Mureș, iar teritoriul său cuprindea o suprafață similară cu cea a actualelor județe Covasna și Harghita, precum și partea de est a județului Mureș. Regiunea avea aproximativ 13.550 km² și o populație de cca. 730.000 locuitori în special de etnie maghiară. Limbile oficiale ale regiunii au fost româna și maghiara. Înființarea Regiunii Autonome Maghiare a fost un simplu experiment politic a cărui mentalitate se încadrează perfect în modelul sovietic, pe care niciun stat cu democrație populară din sfera de influență a Moscovei, nu îndrăznește să-l eludeze.

În cadrul acestui model impus și cu ajutorul cozilor de topor autohtone, a fost creat și cadrul juridic adecvat, potrivit căruia regiunea era o unitate administrativ-economică delimitată teritorial, pe care se sprijineau direct organele centrale de Stat în înfăptuirea politicii Partidului. Regiunea se afla în directă subordine a organelor centrale ale Statului și se compunea din raioane și orașe de subordonare regională (acele localități, care, din punct de vedere economic și politic, prezentau o importanță deosebită pentru întreaga regiune). Raionul era o unitate teritorială, operativă din punct de vedere economic, politic și administrativ. Acesta se subordona regiunii și era alcătuit din orașe de subordonare raională (acele localități, care, din punct de vedere economic și politic, prezentau o importanță deosebită pentru întregul raion) și comune. Așadar, noțiunea de regiune era caracterizată de un centralism puternic, fiind considerată un instrument prin care puterea centrală exercita controlul asupra autorităților locale.

După revenirea la formele de organizare administrativ teritorială de dinaintea regimului comunist, respectiv județul și comuna, și până la adoptarea Legii nr. 151/1998 privind dezvoltarea regională în România, noțiunea de „regiune” nu a mai cunoscut nicio consacrare legislativă. Actul normativ anterior menționat nu a creat însă o nouă unitate administrativ teritorială în România, ci regiuni de dezvoltare constituite prin asocierea voluntară a acestora, scopul fiind unul exclusiv economic. Se impune a fi remarcat faptul că noțiunea de regiune și conceptul de regionalizare au cunoscut în dreptul românesc o cu totul altă semnificație decât cea la nivel european. În timp ce în jurul conceptului românesc de regionalizare se învârtea ideea declarată a accesului cetățenilor la conducerea treburilor publice locale, scopul realmente urmărit fiind unul predominant politic, de control al puterii centrale asupra administrației locale, la nivel european au stat la bază considerente economice. În state precum Franța sau Italia, spre exemplu, motorul regionalizării a fost scoaterea statului din criza economică, prin crearea unei structuri intermediare care să permită factorilor economici un acces mult mai facil la procesul participativ de luare a deciziilor. În România, pe de altă parte, toată argumentația adusă în favoarea regionalizării are un caracter predominant politic, fără a se avea în vedere latura economică și realitatea noastră actuală, apartenența la spațiul euro-atlantic.

4. Scurtă analiză a realității actuale

Constituția în vigoare la momentul actual în România nu face nicio referire la regiuni, ci la conceptul de descentralizare. Pentru o mai bună înțelegere a terminologiei constituționale se impune a fi făcută o analiză juridică a unor noțiuni diametral opuse, respectiv centralizarea și descentralizarea, dar și a principiului autonomiei locale. Centralizarea este acel sistem care deși recunoaște existența unui interes local, nu asigură mecanismele de promovare al acestuia din punct de vedere organizatoric și funcțional. Din punct de vedere organizatoric, centralizarea se transpune printr-o subordonare ierarhică a autorităților locale față de autoritățile centrale, iar din punct de vedere funcțional, prin faptul că actele de decizie sunt emise de către autoritățile centrale și puse în executare de către cele locale. Așadar, autoritățile publice locale nu dispun de inițiativă în ceea ce privește promovarea

intereselor colectivităților locale. Chiar și atunci când sistemul legislativ conferă anumite atribuții în acest sens, acestea sunt limitate și, pe cale de consecință, nu oferă o reală posibilitate de afirmare a identității colectivităților locale.

Descentralizarea este acel sistem care are la bază recunoașterea interesului local, distinct de cel național, colectivitățile locale dispunând atât de structuri organizatorice, cât și de un patrimoniu propriu, în vederea realizării interesului local. Fundamentul descentralizării este unul atât politic, cât și administrativ. Pe de-o parte, la nivel politic, descentralizarea are menirea de a asigura participarea cetățenilor la conducerea colectivităților locale prin intermediul autorităților locale alese de aceștia. Pe de altă parte, la nivel administrativ, descentralizarea are la bază principiul potrivit căruia autoritățile alese de cetățeni ar trebui să cunoască cel mai bine necesitățile locale și să întreprindă măsurile necesare pentru realizarea lor. Descentralizarea este indisolubil legată de autonomia locală, în doctrina de specialitate fiind conturată opinia conform căreia autonomia locală constituie un drept, iar descentralizarea administrativă reprezintă un sistem ce o presupune¹⁰.

Această afirmație nu face altceva decât să desemneze dreptul autorităților locale de a avea competențe decizionale în ceea ce privește problemele de interes local. Astfel, principiul autonomiei locale ar putea fi definit ca reprezentând capacitatea colectivităților locale de a-și gestiona interesele și problemele locale după propria rațiune, fără intervenția autorității centrale, dar prin respectarea prevederilor legislației emise pentru domeniul în dezbateră¹¹. Absența unei reglementări la nivel constituțional a regiunii nu interzice crearea unor asemenea structuri, care ar conferi un grad ridicat de descentralizare statului român. Acest proces, însă, ar fi unul laborios care ar presupune în primul rând crearea unei baze legale care să asigure implementarea unui nou model administrativ. Mai mult decât atât, reorganizarea administrativ teritorială trebuie să asigure un sistem funcțional și viabil. Pe cale de consecință, schimbarea nu poate fi una bruscă, ci trebuie făcută etapizat astfel încât să asigure preluarea și adaptarea conceptelor vechi, dar și implementarea celor noi cu o maximă eficiență pentru a nu crea o instabilitate administrativă, care ar conduce inevitabil la una economică și socială. Acum, după aceste scurte considerații teoretice, utile din punct de vedere terminologic, să zăbovim asupra unei zone extrem de dragă mie, spațiului geo-istoric Argeș-Muscel, acolo unde am văzut lumina zilei, examinând coordonatele temporale ale pământului care a dat primele capitale ale patriei noastre.

5. Despre spațiului geo-istoric Argeș-Muscel

5.1. Chestiuni precizatoare

Cu privire la scrierile aferente spațiului geo-istoric Argeș-Muscel, evidențiem, prevalent, demersurile aparținând tradiționalității. Asemenea volume, având conținut diversificat, ilustrează, prin raportare la nivelul informațiilor cunoscute, aspecte istorice, geografice, lingvistice, economice sau demografice, rolul unor personalități originare din această parte a României, alte detalii valoroase. Dintre autoritățile în materie, care au analizat realități specifice zonei amintite,

nominalizăm: Nicolae Iorga, George Ioan Lahovari, Constantin D. Aricescu, Constantin Giurescu, Aurelian Sacerdoțeanu, Constantin Alessandrescu, Dan Simonescu, Gheorghe Pârnuță, Augustin Z.N. Pop, Dan Zamfirescu. La rândul lor și unii autori locali s-au oprit asupra domeniilor preferate.¹²

Potrivit *Enciclopediei Argeșului și Muscelului, I, Pitești, 2008-2014*, „actualul județ Argeș, denumire suprapusă legendarului hidronim antic *Ordessos/Argesis*, are, prin unirea cu Muscelul, din 1950, statistic, suprafața de 6 826 km², ceea ce reprezintă, aproximativ, 2,9% din teritoriul de astăzi al României, iar numărul locuitorilor se cifrează, în medie, la 645000 de persoane. Are trei municipii, patru orașe, 95 de comune fiind un cunoscut areal istoric, economic, cultural, social, spiritual, turistic. După 1 ianuarie 2007, face parte din Euroregiunea Muntenia Sud”. Reședință oficială, municipiul Pitești, a fost atestat printr-un document scris (20 mai 1388), purtând *pecetea* lui Mircea cel Bătrân (1386-1418). La Curtea de Argeș și Câmpulung, foste capitale domnești, se află importante necropole voievodale și regale. Prima referire la fostul județ Argeș datează, se pare, de la 13 august 1437. Consemnarea, reprodusă în *Documenta Romaniae Historica, B, Țara Românească, Volumul I*, București, 1966, amintește, la pagina 50, de „*Lănjești din Arghis*”, din actuala localitate Lunca Corbului (Argeș). Chiar grafica din vechea stema tradițională a Județului, astfel cum este reprodusă în *Enciclopedia României, București, 1938, p. 33*, ne documentează faptul că „Județul Argeș face parte din județele de munte. El se găsește în N V Munteniei, pe valea superioară a Argeșului și pe vechiul drum care, venind din Ardeal, pe la Turnu - Roșu, ajungea la fosta reședință a voievozilor, Curtea de Argeș. Și azi acest drum este cel mai scurt între Sibiu și actuala Capitală a țării. Stema: scut albastru, cu o acvilă de aur, luându-și zborul de pe un munte verde cu trei piscuri simbolizează întinderea stăpânirii voievozilor din Argeș, peste întreg cuprinsul Țării Românești”.

În ceea ce privește denumirea de *Mușcel* este ulterioară: 30 aprilie 1536, pe timpul domnului Radu Paisie/Petru de la Argeș (1535-1545). A existat, temporar, în acest areal, județul *Pădureț*, notificat, la 19 iulie 1498, în vremea domnului Radu cel Mare (1495-1508), contopit apoi cu Mușcelul. Conform *Enciclopediei României, București, 1938, p. 290*, „Județul Muscel face parte din județele de munte ale Munteniei și este așezat în N V acestei provincii pe vechiul drum care, venind din Ardeal, peste pasul Branului, trecea, prin depresiunea Câmpulungului și ajungea, peste culmi și curmături, în Valea Argeșului, la capitala de pe vremuri, Curtea de Argeș. De aici, strănsele legături pe care le-a avut acest județ totdeauna cu Transilvania, mai mult poate decât cu restul țării. Stema: scut albastru, cu o acvilă de aur, cu ciocul și ghearele roșii, stând pe o ramură verde de stejar simbolizează începuturile domniei Țării Românești în acest județ. Este vechea stemă heraldizată”.

De-a lungul secolelor, evoluția generală a zonei Argeș-Muscel a fost apropiată ca sens demografic, economic, social, cultural, religios. Cele două entități sunt definite medieval și redimensionate prin legislația din 2/14 aprilie 1864, elaborată pe timpul lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866), având ținuturi, plase, comune urbane sau rurale, sate. Conform organizării teritoriale hotărâte de suveranul României, Carol II (1930-1940), județele Argeș și Muscel au devenit parte componentă a Ținutului Bucegi, condus de la București (1938-1940), iar în etapa

1940-1944, erau integrate Regiunii IX, structură condensată criteriilor militare, stabilite de conducătorul statului, Mareșalul Ion Antonescu (1882-1946). La 30 noiembrie 1944, România avea 58 de județe. Unele așezări argeșene sudice aparțineau județului Teleorman.

Pe baza Legii nr. 5, din 6 septembrie 1950¹³, marea majoritate a localităților din Argeș, Muscel, Olt, Vâlcea au format Regiunea Argeș (1950-1952; 1961-1968)/Regiunea Pitești (1952- 1961). Se împărțea în raioanele: Băbeni-Bistrița, Costești, Curtea de Argeș, Drăgănești Olt, Drăgășani, Găești, Horezu, Muscel, Pitești, Potcoava, Râmnicu Vâlcea, Slatina, Topoloveni, Vedea, însumând 15 800 km², 356 de comune, 1 533 de sate. De la 1 ianuarie 1961, Băbeni-Bistrița și Topoloveni se desființau, urmate, în scurt timp, de Vedea.

Prin Legea Nr. 57, din 16 februarie 1968¹⁴, se revenea la organizarea administrativă pe județe. Comparativ însă cu situația tradițională, Argeșul și Muscelul rămăneau unite, situație care se menține inclusiv astăzi, dureros pentru noi, muscelenii, care, prin desființarea județului Muscel, am rămas fără patrie.

Din punct de vedere geografic, înălțimile munților Făgăraș, din Carpații Meridionali, unesc Argeșul, la nord, cu județele Sibiu și Brașov; crestele semețe ale Masivului Leaota, dealurile din Podișul Getic și o parte din Câmpia Română constituie puntea de est cu județul Dâmbovița; Câmpia Găvanu-Burdea îl mărginește, la sud și sud-est, cu județele Teleorman și Olt; cumpăna de ape, dintre râurile Argeș și Olt, îi conferă vecinătatea, spre vest, cu județele Vâlcea și Olt. Relieful, asemănător unui uriaș amfiteatru, se descifrează, predilect, de la nord spre sud, de la Vârful Moldoveanu (2 543 m), până la șesurile aluvionare. Ținuturile piemontane ocupă mai mult de jumătate din teritorialitatea amintită anterior. Pe văile săpate de ape în munți și dealuri, pe frumoasele plaiuri și muscele, de-a lungul drumurilor și șoselelor, precum și în plină câmpie, s-au constituit, de timpuriu, trainice așezări. Viața materială și spirituală din Argeș-Muscel a urcat, prin secole și milenii, o dată cu evoluția neîntreruptă a celorlalte pământuri tradiționale. Nu este zidire mai veche sau mai nouă, din acest areal, care să nu amintească personalitatea poporului român, strădaniile sale pentru independență, unitate, progres, civilizație. Aici a fost *Țara Ctitoriei*, leagănul formării statului feudal primordial, numit, frecvent, *Muntenia* sau *Valahia*, aici s-au aflat primele reședințe princiare, de la Curtea de Argeș și Câmpulung, de aici s-a emis prima stemă a Basarabilor, simbolizând începuturile domniei dinastice și întinderea stăpânirii sale, în veacul XIV, peste toată geografia neatârnată, inclusiv la nordul Gurilor Dunării.

5.2. Rolul zonei Argeș-Muscel în vremea Evului Mediu

Eforturile pentru menținerea structurilor noastre medievale s-au concentrat, deseori, pe aceste locuri. Astfel, la 12 noiembrie 1330, voievodul Argeșului, Basarab I *Întemeietorul* (c. 1310-1352), a obținut victoria emblematică de la Posada, din *pripoarele* Perișanilor, despre care va aminti inclusiv cronicarul Martin Strykowski din Polonia: „*Regele ungar Carol, ridicând război năprasnic asupra domnului muntean Basarab, fu bătut cu desăvârșire ... astfel încât cu puțini ai săi abia a scăpat cu fuga*”. La 10 octombrie 1394, oastea condusă de voievodul Mircea cel Bătrân s-a

confruntat cu armatele legendarului sultan Baiazid (1389-1402), oștirea română obținând la Rovine, undeva, pe *Câmpia de la sud de Pitești*, după cum opinează mulți analiști ai perioadei, un succes răsunător. „*A fost război mare*, notează, în 1620, călugărul erudit Mihail Moxa, *cât se întuneca văzduhul de mulțimea săgeților ... și mai pierdu Baiazid oastea lui cu totul*”. La Curtea de Argeș, domnul Nicolae Alexandru (1352-1364) a înființat prima mitropolie ortodoxă a Munteniei (1359). Documente ale secolului XVI au consemnat aspecte importante referitoare la rolul zonei Argeș-Muscel în vremea domnului Neagoe Basarab (1512-1525), cel care ne-a lăsat, printre altele, Biserica Episcopală de la Curtea de Argeș, aureolată cu *Balada Meșterului Manole*, precum și celebrele texte filosofale reunite sub genericul *Învățăturile*. Apoi, pe timpul voievodului Radu de la Afumați (1522-1525), una dintre cele 19 lupte ale sale cu turcii era purtată la Rucăr, pe drumul spre Brașov (1522). Deosebite sunt faptele primului unificator al Țărilor Române, Mihai Viteazul (1593-1601), petrecute, în 1595, la Stoenesti, între Câmpulung și Târgoviște, ulterior, 25 noiembrie 1600, lângă vechea reședință de la Curtea de Argeș, unde a angajat ultima sa inițiativă militară la sud de Carpați. Nu peste multă vreme, domnul Matei Basarab (1632-1654) a instalat, la reședința din Câmpulung, o tiparniță. Legături statornice au menținut, cu oamenii acestor locuri, totodată, voievozii Vlad Călugărul (1481-1495), Constantin Șerban (1654-1658), Șerban Cantacuzino (1678-1688), Constantin Brâncoveanu (1688-1714), dar și unii domni fanarioți (1716-1821), ale căror *legiuri* și *coduri*, vor direcționa administrația noastră premodernă. În 1793, la Pitești exista sediul unei cancelarii episcopale ortodoxe, transferate ulterior la Curtea de Argeș.¹⁵

5.3. Argeșul și Muscelul în epoca modernă și contemporană

Cartea Argeșului înscrie importante și semnificative concepte sau momente din timpul evenimentelor naționale de la 1821, 1848, 1859, 1877, 1918. Ca dovadă, Tudor Vladimirescu, inițiatorul acțiunilor novatoare de la 1821, care servise, temporar, în administrația Muscelului, a cuprins orașul Pitești, ca punct strategic nordic al eventualei rezistențe, în planurile mișcării revoluționare, elaborate cu acordul direct al unor patrioți luminiști. Precipitarea evenimentelor nu a permis, însă, aplicarea celor preconizate, din contră, *oșteanul din Vladimiri* devenea captiv al aliaților săi, liderii Eteriei elene, în tabăra stabilită la Golești, plătind, la 27 mai 1821, cu viața, undeva lângă Târgoviște, îndrăzneala de a ridica doleanțele neamului de jos la valoarea cerințelor cardinale europene. Tradițional, până în secolul XVIII, județul Argeș a fost coordonat, teritorial, de la Curtea de Argeș, reședință devenind, apoi, orașul Pitești.

În perioada 1831-1864, atât Argeșul și Mușcelul au fost conduse de *ocârmuitori*, înlocuiți, prin *Legea administrației*, de la 1 aprilie 1864¹⁶, cu prefecti (inspirație franceză). Apar, totodată, consiliile județene. Conform *Regulamentului Organic*, aplicat, efectiv, în perioada 1832-1858, județul Argeș avea *plaiurile* Aref și Loviștea, precum și șase *plase*: Argeș, Găleşești, Oltul de Jos, Pitești, Topolog, Vâlsan. Structură asemănătoare întâlnim și în județul Muscel: *plaiurile* Argeșel, Dâmbovița,

Nucșoara; *plasele* Râuri și Podgoria. De-a lungul timpului se vor produce numeroase modificări.

Un succes important al conducerii celor două județe a fost înființarea școlilor sătești de stat, prin aplicarea *Poruncii Departamentului Treburilor din Lăuntru*, datată, București, 14 ianuarie 1838. Activitatea era coordonată de Eforia Școalelor în colaborare cu Marea Logofeție a Treburilor Bisericești. La începutul deceniului, se înființaseră școli naționale (normale) pentru reședințele de la Câmpulung (1832) și Pitești (1833), care au pregătit primii învățători pentru instituțiile rurale. Așa, de exemplu, la 2 aprilie 1839, în plasa Podgoria (Muscel) se considerau deschise 17 școli primare. Argeșenii și muscelenii s-au implicat activ în *Revoluția de la 1848*, remarcându-se mai multe personalități originare din acest areal, precum: Ion C. Brătianu, Dumitru C. Brătianu, Ștefan C. Golescu, Nicolae C. Golescu, Radu C. Golescu, Alexandru C. Golescu (Albu), Alexandru G. Golescu (Negru), Constantin D. Aricescu, Ion D. Negulici, Nicolae Kretzulescu, Carol Davila. De menționat faptul că, în majoritatea lor, membrii Guvernului Provizoriu de la 1848 proveneau din asemenea locuri, iar la Rucăr s-a retras, pentru scurt timp, *forul executiv* amintit, într-un moment al dezorientării conducătorilor revoluției.

În vederea realizării unirii Principatelor Române, respectând cele prevăzute de *Articolul 5 din Înaltul Împărațesc Firman*, elaborat de Cancelaria Otomană, referitor la alegerile pentru *Adunarea Ad-hoc* a Munteniei, argeșenii au optat, să-i reprezinte, prin voința exprimată, la 17 septembrie 1857, ca deputați, pentru Scarlat Turnavitu, Dumitru C. Brătianu, Ion C. Brătianu, Tudosie Murgescu, iar muscelenii i-au preferat pe Ștefan Golescu, Alexandru G. Golescu (Negru), Constantin D. Aricescu, Ion Tică. Printre cei care l-au întâmpinat pe domnul unirii, Alexandru Ioan Cuza, la București (7 februarie 1859), s-au aflat, împreună cu alți oficiali, piteștenii Nicolae Coculescu și Eftimie Nicolau. Peste câteva luni, în iunie 1859, principele a vizitat reședința Argeșului, iar doamna Elena Cuza va sosi aici la 3 octombrie 1863.

Pe durata *Războiului de Independență* (1877-1878), cei mai mulți argeșeni și musceleni mobilizați au făcut parte din Regimentul 4 Dorobanți, Regimentul 2 Călărași, Batalionul 4 Vânători. Pentru început, *dorobanții* au apărat linia Dunării, apoi, prin *Ordinul Cartierului General*, vor participa la luptele cu turcii de la Capitanova, Rahova și Vidin, iar unitățile militare ale *călărașilor* s-au aflat în grupul celor ce au cucerit Rahova, Haltagi, Desa, Tatar, Mahala, Smârdan, Inova. *Vânătorii*, având comandamentul la Calafat, vor prelua (25 noiembrie 1878), după finalizarea ostilităților și obținerea succesului scontat, controlul asupra orașului Constanța, contribuind, nemijlocit, la instituirea administrației române pe teritoriul Dobrogei în etapa dintre *tratatele de pace* de la San Stefano (19 februarie 1878) și Berlin (1/13 iulie 1878). Înaintea festivităților din București (8/20 octombrie 1878), Guvernul României, împreună cu viitorul rege Carol I, concentrează oștirea în triunghiul strategic Pitești-Câmpulung-Târgoviște, ceea ce relevă importanța acordată zonei Argeș-Muscel în finalul conflictului ruso-turc din 1877-1878.¹⁷ De remarcat faptul că martirii independenței, originari din județele invocate, sunt consemnați, după 1984, în originala operă comemorativă „*Argeș. Cartea eroilor*,” *bibliofilie* unicat în România, fiind înscrisi, totodată, pe monumetele existente în toate localitățile din această parte a țării, împreună cu cei căzuți la datorie în 1913, 1916-1918, 1941-1945.¹⁸

Argeșul și Muscelul s-au racordat eforturilor naționale din etapa participării României la Primul Război Mondial (1916-1918), evenimentul favorizând Marea Unire de la 1918. Militarii din Pitești se găseau, la 21 august 1916, în zona operațiunilor transilvănene, care ne-au fost, însă, defavorabile. Spre sfârșitul lunii noiembrie 1916, au ajuns, prin Pasul Buzău, în Moldova, participând, între 22 iulie – 1 august 1917, la obținerea victoriei contra *Centralilor* de la Mărăști. De remarcat faptul că Regimentul 4 Argeș, staționat, pentru o vreme, în Iași, a trecut Prutul, la 24 februarie 1918, asigurând ordinea pe timpul dezbaterii *Hotărârii Unirii Basarabiei cu Statul Român*, adoptată la 27 martie 1918, cantonând apoi la Huși. S-a reîntors, în Pitești, spre finalul anului 1918. Motive speciale determină Guvernul României să consolideze suportul militar din Basarabia, unită cu *Patria Mamă*, context în care Regimentul 4 Argeș a plecat din București spre Chișinău (25 februarie 1920), fiind păstrat, dincolo de Prut, până la 15 septembrie 1922. Peste exact o lună, regele Ferdinand s-a încoronat la Alba Iulia, devenind primul monarh al României Mari. Traectorii distincte și glorioase au avut, de asemenea, unitățile militare din Câmpulung, regăsite, în 1916, pe *Frontul Dobrogean*, ori la Mateiaș, Valea Mare-Pravăț, Dragoslavele.

Participarea țării noastre, pentru perioada 1941-1945, în cel de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), readuce această zonă în prim-planul evenimentelor etapei respective. S-a motivat, oficial, ofensiva spre est, începând cu 22 iunie 1941, alături de *Axă*, prin obligația istorică a reintegrării Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Ținutului Herța în teritoriul autohton. Reliefăm aspectul că, după notele ultimative ale Guvernului Uniunii Sovietice, din iunie 1940, mai multe familii de români, din provinciile amintite, se vor refugia în Argeș-Muscel, găsind aici adăpost și locuri de muncă onorabile. Reorientarea politicii externe a României, în august 1944, a determinat participarea unor unități militare locale pe Frontul de Vest, până în Slovacia și Austria, reeditându-se, comparabil, tragediile umane din etapa estică a războiului. Anii 1941-1945 au mărit contribuția de sânge a cetățenilor din Argeș-Muscel pe *Altarul sacrificiului suprem*, ridicat simbolic în spiritul păcii, democrației, libertății și independenței popoarelor.¹⁹

5.4. Argeșul și Muscelul în perioada comunistă

După înfrângerea Germaniei fasciste, România intră în sfera de influență a Moscovei. Trupe sovietice rămân în baze apropiate orașelor Pitești, Câmpulung, Curtea de Argeș, până în 1958. Încă din debutul exprimării regimului comunist postbelic, în zona nordică a Muscelului și Argeșului s-au organizat diverse grupări opozante, cele mai active fiind conduse de Gheorghe Arsenescu și Toma Arnăuțoiu (ofițeri), denumite *Haiducii Muscelului*, anihilate de Securitatea Statului în deceniul șase al secolului XX. Mulți dintre luptători și susținători au fost capturați, judecați, condamnați la ani grei de închisoare sau executați. Totodată, în reședința Argeșului a existat celebra temniță a drasticei detenții, unde s-au folosit ingenioase tehnici de reeducare a deținuților prin tortură, ceea ce a generat sintagma *Experimentul Pitești*, de tristă amintire pentru istoria acestor locuri. În așezările sudice, opoziția a vizat, prioritar, contracararea *colectivizării* agriculturii și exproprierea executorii.

Sistemele promovate și aplicate în perioada decembrie 1947 (abolirea monarhiei și instaurarea Republicii Populare Române) – decembrie 1989, au conferit zonei Argeș-Muscel o anumită identitate contradictorie, în sensul anulării, pluripartidismului organizațional local, prin impunerea exclusivismului piramidei dominante, fenomen suprapus, însă, redimensionării structurilor urbane, industrializării intensive, constituirii fermelor agricole, eradicării analfabetismului și șomajului, menținerii echilibrului religios, acordării anumitor facilități școlare sau profesionale.

Ideile promovate în etapa interbelică, de liderii naționali originari din această parte a României, liberalii Ion I.C. Brătianu (1864-1927), Vintilă I.C. Brătianu (1867-1930), țărăniștii Armand Călinescu (1893-1939), Ion Mihalache (1882-1965), ori de alți militanți apropiați acestora, au fost total repudiate după 1947. Concomitent, parlamentarismul de stânga a propulsat, în arena vieții, pe Constantin I. Parhon (1874-1969), născut la Câmpulung, Muscel, primul președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale (1947-1952), dar și pe Nicolae Ceaușescu (1818-1989), deputat de Pitești în supremul for legislativ al țării, vreme de 17 ani (1952-1969), primul președinte al statului (1974-1989).

Până în 1990, Argeșul a fost, timp îndelungat, a patra putere industrială etatistă a României contemporane, deținând, decenii succesive, monopolul național al fabricării autoturismelor, primordialitatea Platformei Petrochimice Pitești-Sud, prevalența anumitor ramuri prelucrătoare, ori din domeniile energiei electrice și nucleare, silviculturii, pomiculturii, viticulturii, construcției de școli, spitale, apartamente, mari complexe comerciale. Ca urmare, începând cu 1966, semnificativ, zeci de delegații străine, de pe toate continentele, au vizitat municipiul Pitești, considerat un arhetip al aplicării Doctrinei dezvoltării socialiste multilaterale.²⁰

5.5. România în contextul euroatlantic contemporan

După 1990, argeșenii și muscelenii s-au readaptat, într-un timp relativ scurt, la principiile inițiativei individuale, liberalizării prețurilor, concurenței de piață, sistemului financiar actual, privatizării, conceptelor continentalizării. Comparativ cu alte județe, preocupările economice și sociale au rămas aproape timp de 20 ani, în general, *plurivalente*. Ca dovadă, restructurarea întreprinderilor nu a generat o rată exagerată a disponibilizărilor, quantumul investițiilor străine s-a exprimat constant, iar ritmul constructiv a fost evident. Cu toate acestea, potențialul industrial al Argeșului, comparativ cu nivelul anului 1989, a scăzut considerabil: închiderea unor mari capacități productive în zonele Pitești-Nord, Pitești-Sud, Câmpulung, Curtea de Argeș, inclusiv demolarea instalațiilor sau a fabricilor; pierderea piețelor externe; scăderea veniturilor salariale; exodul forței calificate de muncă; falimentul diverselor firme mici și mijlocii; reducerea cheltuielilor bugetare. Ca urmare, după 2010, sunt puțini agenți economici care își asumă proiecte de anvergură, municipiul Pitești având tendința să devină zonă a speculațiilor bancare sau comerciale, dar mai puțin bază productivă. Este lăudabil faptul că aici se edifică, totuși, unul dintre cele mai mari campusuri universitare de stat ale României, iar orașul continuă să se transforme, în fiecare primăvară, începând încă din 1978, într-o capitală a lalelelor, turismul fiind promovat agresiv. Viața politică oferă diverse alternative, instituțiile

cultural-eclesiastice avansând proiecte diferențiate. Gravitatea crizei mondiale din 2008-2010 s-a exprimat vizibil în Argeș-Muscel. Apartenența României la NATO (2004) și la Uniunea Europeană (2007) favorizează optimismul depășirii incertitudinilor inclusiv în această parte a țării.

Din perspectiva regionalizării, Carta europeană privind autonomia locală, adoptată la Strasbourg la data de 15 octombrie 1985, face o distincție între colectivitățile locale și cele regionale. Definind autonomia locală ca „dreptul și capacitatea efectivă ale autorităților administrației publice locale de a soluționa și de a gestiona, în cadrul legii, în nume propriu și în interesul populației locale, o parte importantă a treburilor publice, actul normativ conține elemente de diferențiere între structurile locale și cele regionale. În acest sens, constatăm că cele din urmă reprezintă structuri mult mai vaste decât primele, dotate cu organe alese și patrimoniu propriu.²¹ România a semnat Carta la data de 4 octombrie 1994 și a ratificat-o prin Legea nr. 199 din 17 noiembrie 1997 pentru ratificarea Cartei europene a autonomiei locale, adoptată la Strasbourg la 15 octombrie 1985, publicată în Monotorul Oficial nr. 331 din 26 noiembrie 1997. Actul normativ se limitează la a declara că prin noțiunea autoritate regională, prevăzută la art. 4 paragrafele 4 și 5 din Carta europeană, se înțelege autoritate județeană a administrației publice locale. Așadar, nu este reglementat în niciun fel care este rolul județelor sau care este raportul dintre acestea și structurile autonomiei locale. Pentru o mai bună înțelegere a acestor aspecte ar fi necesar ca sistemul legislativ românesc să definească cele două concepte utilizate în ratificarea Cartei europene privind autonomia locală, respectiv cel de autoritate regională și autoritate județeană, făcând o corelare mai clară între cele două concepte și o definire a trăsăturilor acestora.¹³ Cu alte cuvinte, este timpul când ne lovim de întrebarea fundamentală: De ce sunt împotriva regionalizării? Și pentru că această întrebare nu este una academică, fiind doar rodul reflecției lui *Alexis de Tocqueville*: „O putere centrală, oricât de luminată și savantă ar fi, nu poate să cuprindă toate detaliile vieții unui popor” curinsă în lucrarea sa „Despre democrație în America”. Mai de grabă cred că este visul unei societăți perfect sincronizate, asemănătoare cu un mecanism de ceasornic, care i-a chinuit pe mulți dintre „modernizatorii” care au influențat epoca industrială. Lipsa de spațiu ne împiedică să oferim o explicație a sensului acestui paralelism. Este limpede, totuși, că din această perspectivă decidenții încearcă să ni-l se descopere precum ceva hotărâtor prin importanța sa. Pentru noi românii, regionalizarea nu este o simplă obligație asumată prin tratate, nu este nici o cutumă; ea este legată de taina intimă a vieții noastre. Și dacă mai avem în vedere că *regionalizarea este adesea confundată cu regionalismul lucrurile se complică, ajungându-se într-un adevărat regionalism v.s. regionalizare.*

6. România prinsă în capcana *regionalism v.s. regionalizare*

6.1. Chestiuni precizatoare

Regionalismul reprezintă conștientizarea intereselor comune și în același timp aspirația de a participa la gestiunea acestor interese. Cu alte cuvinte o comunitate care se consideră capabilă să rezolve problemele locale în detrimentul statului,

considerat prea îndepărtat și prea mare. Regionalismul poate fi privit ca un termen cu dublu sens: „o mișcare de sus în jos (regionalizarea), iar mișcarea de jos în sus (regionalismul).” Ambele sunt concepte ce descriu mișcări în plan regional, interacționând reciproc. Cu toate acestea există o diferență: „regionalismul ca termen întâlnit în discursul politicianilor, care poate duce la federalizare (un ansamblul teritorial cu o istorie și cultură comună ce poate dobândi competențe pentru politicile publice)” și regionalizarea care este „o acțiune administrativă ce vizează crearea unor spații de cooperare și definește noi unități administrativ-teritoriale.”

Regionalizarea are ca punct de plecare dezechilibrele regionale sau conștientizarea acestora: statul poate astfel recunoaște o identitate regională (regiunea fiind de data aceasta ca un teritoriu considerat omogen de către stat) și poate lua măsurile necesare pentru ca regiunile să participe la gestionarea afacerilor proprii. Prin urmare, regionalizare înseamnă dorința de a ajunge la un echilibru al dezvoltării economice, prin ridicarea nivelului zonelor mai slab dezvoltate, iar pentru aceasta, regionalismul militează pentru ajungerea regiunii la puterea de decizie. Fie că e vorba despre regionalism, fie despre regionalizare, descentralizarea este principalul beneficiu al celor doi termeni. Descentralizarea care aduce cu ea și procesul de guvernare multi-nivel.

6.2. Despre guvernarea multi-nivel

Potrivit Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltare care încurajează guvernarea multi-nivel, „descentralizarea a făcut ca guvernele locale și regionale să fie mai puternice și se presupune că a crescut capacitatea lor de a formula și aplica politici. Guvernele locale și regionale, îngrijorate că economiile lor sunt din ce în ce mai expuse concurenței mondiale, se așteaptă acum să influențeze politicile publice, astfel încât acestea să aibă un impact real și pozitiv asupra îmbunătățirii competitivității economiei regionale și a bunăstării locuitorilor.”

În ceea ce privește viziunea Uniunii Europene, asupra guvernării multi-nivel aceasta este redată de Comitetul Regiunilor – un organism consultativ care reprezintă autoritățile locale și regionale din UE. Rolul acestuia este de a face cunoscute punctele de vedere locale și regionale cu privire la legislația UE, lansând rapoarte sau „avize” pe marginea propunerilor Comisiei Europene: „Uniunea trebuie să lucreze în parteneriate prin promovarea unei culturi a guvernării pe mai multe niveluri.” Mai trebuie avut în vedere și Consiliul Municipalităților și Regiunilor Europene, fondat la Geneva în 1951 care este cea mai mare organizație a autorităților locale și regionale din Europa, membrii săi fiind peste 50 de asociații naționale de orașe, municipii și regiuni din 40 de țări. Împreună, aceste asociații reprezintă aproximativ 150.000 de autorități locale și regionale. Adunarea Regiunilor Europene, fondată în 1985 este cea mai mare rețea independentă de autorități regionale din întreaga Europă, reunind peste 250 de regiuni din 35 de țări, împreună cu 16 organizații interregionale. Ei sunt lobbistii intereselor locale și regionale la Bruxelles. Împreună, în decembrie 2011 au semnat documentul „Guvernarea în parteneriat – Uniți pentru a construi o Europă mai puternică”,

document care a subliniat, la momentul respectiv, rolul guvernantei multi-nivel în concordanță cu obiectivele strategiei Europa 2020. Numai că, între timp, Marea Britanie, cu toate obstacolele ivite, a ales al drum!

Pentru noi, articolul 120 din Constituție stipulează următoarele în legătură cu descentralizarea României: „Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale și deconcentrării serviciilor publice.” Acesta este principiul de bază al descentralizării în România, însă în practică acesta lipsește cu desăvârșire rămânând un principiu doar pe hârtie. Descentralizarea poate fi o garanție a stabilității unei democrații funcționale. România este membră a UE, iar în Europa principiul subsidiarității este un termen de bază. Europa este una a colectivităților locale descentralizate, care permit o colaborare și dezvoltare mai rapidă a regiunilor și a comunităților locale. Nu știu dacă modelul Poloniei este cel mai potrivit, dar succesul lor în realizarea descentralizării nu ar fi fost posibil fără sprijinul masiv al Germaniei și SUA. Știm că Polonia are o altă cultură și mentalitate ca popor, a trecut repede la privatizare în anii 90 ducând o politică a liberalizării, Polonia a avut Solidarnosc. Ceea ce nu s-a întâmplat în România. Pe de altă parte, ei sunt singura țară cu care ne putem compara în multe privințe: poziție geografică, mărime, populație etc.

6.3. Despre regionalizarea României, între ciocanul de la Budapesta și nicovale de la Burxelles

În principiu, România are nevoie de un proces de descentralizare pentru a eficientiza nevoile de dezvoltare ale regiunilor și pentru a le acorda acestora șansa de a se dezvolta în ritmul propriu. Acest proces va trebui implementat însă cu foarte mare atenție, deoarece există riscul ca acest proces să conducă la o înțețire a procedurilor birocratice și totodată să se accentueze fenomenul corupției la nivel local. Este de datoria experților să propună diferite formule, care să aibă în vedere aceste riscuri, și care vor fi decise la nivel politic: o reorganizare cu sau fără județe, ce bugete, cu sau fără alegeri directe, durata mandatelor, prerogativele funcționale care vor fi deținute de aceste regiuni etc. Or pentru aceasta este necesară o voință politică și o dezbatere care să genereze un consens la nivel național și la care să ia parte toți actorii politici, locali și sociali. De la Bruxelles regionalizarea se vede altfel decât de la Budapesta, iar Bucureștiul trebuie să decidă care va fi calea de urmat. Până atunci ar fi nevoie de un demers de înțelegere și analiză al avantajelor/dezavantajelor și beneficiilor/riscurilor ce pot apărea în cadrul regionalizării: un proces complex de cercetare și dezbatere pe tema regionalizării, în rețea, pe multiple paliere, având la dispoziție o perioadă suficientă, dar totuși limitată, pentru a da ocazia de a fi luate în timp util eventualele decizii la nivel național. Regionalizarea trebuie să fie consecința dorinței interne a românilor, implementată de către decidenți printr-un proces democratic participativ autentic. Până atunci, încercarea noastră de abordare a necesității cercetării interdisciplinare a regionalizării la care suntem tentați să purcedem, dat fiind faptul că toți suntem interesați să fim cât mai bine administrați, se lovește de neputința decidenților politici. Pentru a le veni în ajutor le oferim câteva repere ale posibilei regionalizări a României.

6.4. Repere teoretice ale procesului de regionalizare a României

Chiar dacă nu suntem de acord cu regionalizarea patriei noastre, acest fapt nu poate împiedica debutul realizării ei. Dacă se va produce, îndrăznim să avem și noi opinia noastră întrucât regiunea a trecut prin mai multe faze de evoluție, inclusiv prin cea de regiune-sistem și de regiune de dezvoltare și a ajuns să fie considerată ca noțiunea operațională cea mai adaptată unei perioade în care statul pierde din importanță, prin globalizare. Aceasta a condus la aserțiunea că lumea de astăzi nu mai este o lume a statelor ci a regiunilor, de unde și ideea de fragmentare a Europei în regiuni și considerarea acestora ca bază a cooperării continentale. În același timp, noua geografie economică, dezvoltată după anul 1990 și confirmată de raportul Băncii Mondiale în 2009, arată că eficiența economică depinde de aglomerații, de regiunile foarte dezvoltate care concentrează producția. În acest context, regiunile bogate le-ar putea ajuta pe cele sărace să se dezvolte? M. Storper (2011) pune această întrebare referindu-se la faptul că alături de eficiența economică trebuie adăugată și justiția socială și că unele „locuri” trebuie să le ajute pe altele.

Relația dintre coeziune teritorială și dezvoltare regională este una complexă, în ciuda unei aparente simplități: nu este vorba în totalitate de o relație de subordonare, ci mai degrabă de o relație cu caracter reciproc, în care conceptul de regiune este fundamental. Spre deosebire de conceptul de dezvoltare regională, conturat de-a lungul a mai multe decenii, conceptul de coeziune teritorială este unul relativ nou, inițial având doar conotație social-economică. Ulterior acest concept s-a extins la nivel teritorial, ca urmare a faptului că nu se poate vorbi doar de relații armonioase între ramurile economice și categoriile sociale, ci și între acestea, comunitățile umane și spațiul în care trăiesc. Or, într-un astfel de context, pentru a realiza un demers congruent cu ceea ce se așteaptă în plan academic pentru descifrarea mecanismelor care guvernează dezvoltarea teritorială, nu se poate face abstracție de conceptul de regiune. Acesta oferă un cadru care, beneficiind de avantajele descentralizării, poate susține o mai puternică dezvoltare endogenă. În general, se acceptă că regiunea este un spațiu vast, cu multe subspații plasate pe diferite nivele de dezvoltare.²²

Politica de coeziune europeană și fondurile structurale, ca principal instrument, contribuie la schimbări teritoriale importante prin politicile regionale. Regiunea rămâne, în acest context, un concept de bază, la nivelul căruia poate fi promovată atât competiția, cât și cooperarea la scară europeană. Dezvoltarea teritorială europeană a traversat o perioadă de tranziție între două perioade de planificare financiară: 2007-2013 și 2014-2020. Această perioadă a fost una de analiză critică a acțiunilor deja realizate și o perioadă de anticipare a unor schimbări ce ar putea oferi soluții adecvate în vederea ieșirii din criză și a implementării de acțiuni mult mai bine centrate pe rezultate. Numeroase documente, politici și implicit instrumente au fost concepute drept suport pentru a anticipa perioada cuprinsă între 2020-2030, cele mai importante fiind Strategia Europa 2030, Politica de Coeziune, Contractul de Parteneriat. Pentru realizarea unei Europe unite, în care coeziunea teritorială să fie dominantă principală, dezvoltarea regională reprezintă un obiectiv important. Întreaga experiență acumulată de țările din UE în acest

domeniu a demonstrat că o mai bună distribuție teritorială a resurselor, alături de o valorificare superioară a complexului de elemente potențiale, existente la nivel local sau supralocal, devin factori de creștere economică și de echitate socială. Multă vreme s-a discutat despre dezvoltarea armonioasă a tuturor regiunilor unui stat, luând în considerație dezvoltarea echilibrată a acestora. O astfel de dezvoltare presupunea, în principal, atingerea unor parametri legați de dezvoltarea industriei și de utilizarea integrală a potențialului uman din aceste regiuni. Coeziunea teritorială este, însă, un concept mult mai cuprinzător decât dezvoltarea echilibrată sau armonioasă, incluzând elemente care țin de coerență și sinergie teritorială.²³

Concluzia este că regiunea a fost și rămâne un cadru nu numai pentru dezbaterile teoretice, dar reprezintă un cadru administrativ, adoptat de foarte multe țări la nivel european pentru a măsura disparitățile teritoriale și pentru a organiza mai bine teritoriul de la nivel sub-național. Rezultatele obținute, utilizând regiunea ca instrument în realizarea coeziunii teritoriale, demonstrează capacitatea acesteia de a asigura o reală dezvoltare a statului respectiv. Or, în ceea ce privește necesitatea unei regionalizări administrative în România, avem unele rezerve legate de situația concretă, cu un nivel general de dezvoltare mult sub media europeană și chiar a țărilor din Centrul Europei, cu decalaje regionale ce riscă să se adâncească și care implică adoptarea unor politici flexibile de dezvoltare teritorială, ce vor determina atenuarea treptată a acestor decalaje. Pe de altă parte, trebuie luate în considerație resursele financiare scăzute de care dispune țara pentru a induce o creștere economică accelerată în regiunile rămase în urmă și pentru apropierea de regiunile și țările europene dezvoltate. În astfel de condiții, a apărut necesitatea redefinirii politicii de dezvoltare regională și a proiecției sale teritoriale, care să țină cont, pe de o parte, de particularitățile spațiului românesc și de progresele înregistrate de implementarea unei politici de dezvoltare timp de cel puțin două decenii, iar, pe de altă parte, de realizarea obiectivelor apărute în noile documente ale Uniunii Europene pe linia creșterii coeziunii la nivel continental. Din această perspectivă, opinăm că reconsiderarea conceptului de regiune administrativă în România, dar mai ales implementarea acestuia, în sens european, ar avea la bază trei constatări fundamentale:

a) Rezultatele foarte bune obținute de unele dintre țările fostului regim comunist, care, adoptând un cadru administrativ regional, au reușit să beneficieze de toate oportunitățile oferite de UE. Într-un astfel de cadru, procesul de descentralizare și-a regăsit capacitatea de a face față provocărilor determinate de globalizare. În acest caz, exemplul Poloniei este deja notoriu. O descentralizare eficientă la nivelul actualelor județe nu este posibilă, datorită dimensiunii reduse a acestora. Preluarea a numeroase funcții de la centru și localizarea acestora în 42 de entități teritoriale, ar reduce potențialul de cooperare și de realizare a unor proiecte regionale iar costurile unei astfel de descentralizări ar fi enorme, având în vedere hipertrofierea serviciilor publice la nivelul fiecărei reședințe de județ.

b) Actualele regiuni de dezvoltare au avut un rol, experimentul aparținând trecutului. Înființarea acestora în anul 1998, nu a adus niciun plus de coerență în gestiunea proceselor de dezvoltare teritorială. Pentru a trece la o nouă calitate, regiunile de dezvoltare trebuie să fie transformate în regiuni administrative, cu

organe electiv proprii, asumându-și responsabilitatea în procesul de dezvoltare regională. De altfel, la Conferința de lansare a Cartei Verzi pentru definirea politicii de dezvoltare regională în România (mai 1997), s-a afirmat public că durata de viață a regiunilor de dezvoltare nu trebuie să depășească 10 ani. Acestea au reprezentat un cadru provizoriu în realizarea politicilor de preaderare la UE, provizorat care se menține și la apariția acestor rânduri.

c) *Regiunile de dezvoltare nu pot fi considerate o formă de gestionare teritorială, capabilă să susțină o guvernare de tip multi-level.* În acest sens, dinamica vieții social-economice a demonstrat că regiunile de dezvoltare, alcătuite pe baze asociative au caracterul unor elemente cadru cu rol redus în dezvoltarea teritorială propriu-zisă, atâta vreme cât deciziile se iau într-o viziune în care județul este elementul cheie și singurul ordonator de credite. Modul de distribuire a fondurilor în actualele regiuni de dezvoltare nu ține cont de proiectele cu caracter interjudețean, ci numai local, mai rar trans-județean.

Plecând de la aceste constatări se pot defini, sintetic, câteva elemente care demonstrează, pe de o parte că așa nu se mai poate (având doar regiuni statistice, fără atribute de ordin administrativ), iar pe de altă parte, că România trebuie să-și optimizeze structurile teritoriale în care se derulează procesul de dezvoltare. Fără a impune o anumită ordine în raport cu importanța argumentelor pentru necesitatea creării cadrului administrativ regional, remarcăm următoarele:

- a. După două decenii de funcționare a regiunilor de dezvoltare s-a putut observa foarte ușor că eficacitatea acestora a fost mult redusă, că definirea și implementarea unor politici proprii de dezvoltare regională sunt foarte greoaie. Această situație rezultă din:
 - lipsa proiectelor cu caracter interjudețean coroborată cu insuficiența resurselor pentru cofinanțarea marilor proiecte au generat incapacitatea gestionării decalajelor intraregionale și a dezvoltării cooperării interregionale;
 - slabă cooperare directă cu regiunile dezvoltate ale UE, fără a apela la structurile centrale determinată de fărâmițarea fondurilor prin proiecte repartizate județelor.
- b. Criza morală, economico-financiară și socială actuală tinde să accentueze decalajele - necesitatea optimizării fluxurilor decizionale și organizaționale în teritoriu; în sistemul actual județele slab dezvoltate au șanse tot mai reduse de a recupera decalajele de dezvoltare, fapt demonstrat de evoluția principalilor indicatori socio-economici;
- c. Rata redusă de absorbție a fondurilor UE – incapacitatea județelor de a susține proiecte de anvergură cu impact regional, precum și modul de alocare a fondurilor europene în sistem competitiv a menținut și încurajat identitatea județeană, în lipsa unei structuri administrative superioare – care să vizeze și cooperarea interjudețeană.
- d. Lipsa unei coerențe cu efecte reale la nivelul județelor și al localităților ceea ce reduce șansele unei corelări orizontale (între județe) și verticale (național – județean);

Contextul de dezvoltare a României a beneficiat de o viziune definită la nivel continental prin documente europene strategice: Strategia UE 2020 și Agenda Teritorială 2020. Implementarea acestora a implicat, existența unor regiuni administrative, ca bază a unei descentralizări teritoriale autentice la nivel național. Viitorul pare puțin optimist din această perspectivă mai ales că s-a complicat procesul de dezvoltare teritorială prin intervenția unei palete largi de actori, mai ales la nivel local, supralocal și regional, ceea ce face imposibilă capacitatea „Centrului” de a gestiona procesele teritoriale. Așa că, apare, din nou fireasca întrebare: este conectată societatea românească la momentul trecerii la regiunile administrative? Pentru o bună parte din populație și actori ai vieții economico-sociale și politice, momentul actual, de criză, este considerat ca fiind neadecvat, întrucât dezvoltarea teritorială poate beneficia de statutul actual al regiunilor, cu agențiile lor de dezvoltare, care se consideră capabile a gestiona fondurile accesate de la UE.²⁴

Evident că nu Uniunea Europeană ne obligă să îmbunătățim cadrul teritorial de guvernare, dimpotrivă, am putea spune că unele state ar fi interesate să nu accesăm decât o parte redusă din fonduri. Prin noul instrument de stimulare, statele care reușesc să atragă banii alocați, pot primi prin redistribuire sumele care nu au fost atrase de alte state. Prin urmare, este foarte important ca fiecare stat să-și perfecționeze instrumentele și capacitatea internă de a absorbi toți banii care îi revin și, dacă este posibil, chiar să beneficieze de situații ca cea descrisă mai sus. Să nu uităm nici faptul că al doilea mare contributor financiar, a spus adio Bruxellului, iar nu europenilor. Luând în considerație cele de mai sus și faptul că fondurile naționale de dezvoltare cheltuite nu au avut efectul de amplificare a beneficiilor, ci dimpotrivă au avut doar efecte foarte limitate, considerăm că acesta este momentul cel mai bun de a realiza o construcție regională administrativă viabilă și cu o utilitate imediată. Pentru aceasta, trebuie avute în vedere următoarele:

- Facilitarea accesului la fondurile alocate de UE în exercițiul financiar 2021-2027 și creșterea capacității de absorbție a acestora la nivel regional. Nerealizarea acestui cadru acum ar amâna constituirea regiunilor pentru exercițiul financiar următor al UE sine die;
- Reconstrucția instituțională teritorială, pentru ca regiunile să poată deține capacitate decizională și competențe similare regiunilor din majoritatea statelor europene prin intensificarea cooperărilor interregionale la scară europeană, România fiind singurul stat membru, de dimensiuni superioare mediei din UE, care nu are regiuni administrative.

În afara celor menționate mai sus, momentul actual este extrem de favorabil, pentru că se cuplează cu două condiții necesare și mai rar întâlnite în evoluția politică a unei societăți:

- Organizarea Referendumului pentru Constituție – posibilitate unică de statuire a regiunilor ca entități teritoriale administrative;
- Începutul unei guvernări reprezintă o altă oportunitate de a pune în concordanță structura administrativ-teritorială a României cu noile perspective de dezvoltare în UE.

Concluzia este că orice întârziere ar aduce prejudicii. Costurile implementării unei astfel de structuri pot fi estimate ca fiind reduse, pentru că descentralizarea nu se poate face imediat după stabilirea cadrului administrativ, ci aceasta se consolidează pe măsura construirii instituțiilor specifice diferitelor niveluri de guvernare.

În fine, procesul de definire și delimitare teritorială a regiunilor administrative ar trebui să fie bazate pe principii, criterii și indicatori bine definiți care să demareze de la ideea fundamentală că acestea nu reprezintă rezultatul actual al distribuției spațiale a „dezvoltării”, că nu înseamnă revitalizarea unor forme de administrare teritorială care erau eficiente în anumite perioade istorice, ci că reprezintă un cadru pentru proiecția spațială viitoare a dezvoltării. Cu alte cuvinte, construcția noilor regiuni administrative urmărește atingerea unor ținte de dezvoltare fixate pe termen lung. Apoi, este fondată pe ideea că o regiune administrativă trebuie construită pe o bază multicriterială. Toate regionalizările care s-au bazat pe analize monocriteriale nu au rezistat, tocmai de aceea regiunile durabile, cu efecte benefice asupra spațiului, sunt cele care se fundamentează pe mai multe criterii acoperind o mare parte din diversitatea componentelor regionale. O altă chestiune importantă, de fond, este aceea care se bazează pe faptul că județele s-au dovedit eficiente de-a lungul istoriei și că acestea, în construcția regională, trebuie adoptate ca atare. Prin urmare, viitoarele regiuni administrative vor fi grupări de județe, pe un fond multicriterial.

În afara acestor principii generale, putem individualiza și idei directoare:

- funcționalitatea, însemnând asigurarea unei libertăți de circulație a fluxurilor materiale și de informații, care să asigure dezvoltarea tuturor județelor componente;
- complementaritatea este esența funcționalității prin varietatea resurselor și a funcțiilor pe care le dețin localitățile și subsistemele teritoriale;
- solidaritatea, rezultând dintr-un spirit de echitate socială între locuri și subregiuni; un astfel de principiu se construiește în timp, pe măsura ce ariile bogate și cele sărace dintr-o regiune conștientizează faptul că trebuie să coopereze pentru a se dezvolta împreună și a evita apariția de fenomene generatoare de conflicte;
- diversitatea rezultă din varietatea potențialului natural, economic, social și cultural al regiunii viitoare, toate acestea contribuind la morfogeneza unor relații teritoriale de dependență, care vor converge spre funcționalitate și solidaritate;
- competitivitatea constituie un deziderat regional, care poate fi atins în condițiile individualizării clare a atuurilor și a excelenței teritoriale; acest principiu va trebui să utilizeze la maximum potențialul de inteligență și de cooperare în cadrul regional creat;
- eficacitate administrativă preconizată se bazează pe o accesibilitate relativ egală pentru toți locuitorii unei regiuni, pe un sistem de competențe care să se bazeze pe responsabilitate nedivizată.

- continuitatea, respectiv necesitatea asigurării unei continuități teritoriale, care să asigure optima funcționalitate și conectivitate a tuturor componentelor regiunii. Este de asemenea de evitat crearea unor regiuni care să conțină enclave care pot fragmenta teritoriul regional și fluxurile interioare.²⁵

Ar mai fi multe de discutat, dar lăsăm diveșilor specialiști cercetarea pe mai departe a procesului regionalizării din România. Însă nu trebuie să uităm că orice lucru făcut de mâna omului este srcticăcios, numai Dumnezeu este veșnic, etern! Așa că îndrăznim să încheiem demersul nostru de cercetare științifică prin câteva formulări concluzive.

7. Concluzii

Față de cele ce preced, putem concluziona că legislația română este lacunară în ceea ce privește reglementarea conceptului de regiune. Mai mult decât atât, deși această noțiune a fost reglementată legislativ la un moment dat în istoria statului român, atât înțelesul său, cât și caracteristicile sale definitorii, erau cu totul diferite de modalitatea în care este reglementată astăzi noțiunea de regiune la nivel european. Astfel, nu numai că regiunea este actualmente înțeleasă ca fiind o unitate administrativ teritorială de sine stătătoare, cu personalitate juridică, organe de conducere proprii și patrimoniu propriu, dar și trăsăturile principale ale acesteia sunt reprezentate de un puternic grad de descentralizare și autonomie locală. Așadar, regionalizarea făcută în România în anul 1950, în plină epocă stalinistă, este în antiteză cu ceea ce înseamnă astăzi un proces de regionalizare, întrucât la acea vreme se urmărea exercitarea unui control cât mai mare al puterii centrale asupra administrației locale. Pe cale de consecință, reglementarea juridică a noțiunii de regiune de la acea vreme nu poate servi sub nicio formă drept etalon pentru o consacrare legislativă actuală. Numai dacă nu cumva considerăm că URSS de atunci este UE de azi! Sau invers! Nimic nu este nou sub soare, spune Eclesiastul!

Având în vedere faptul că o eventuală reorganizare administrativ-teritorială trebuie să asigure un sistem funcțional, care să poată fi implementat cu minimalizarea posibilelor efecte negative pe diverse planuri, pentru a nu crea dezechilibre mai mari decât cele existente în prezent, va fi o adevărată provocare pentru legiuitorul român crearea unui cadru legislativ adecvat. Mai degrabă susținem elementele Domnului profesor Cătălin Vrabie despre e-guvernare - concept cunoscut și în spatele englezismului e-gov - ca fiind una dintre cele mai interesante provocări a adminitratiei publice din întreaga lume.²⁶ De aceea, am dorit ca paginile aflate sub ochii cititorului avizat să fie realiste și echilibrate, disociate, pe cât posibil, de conotații politice, subiectivism, influențe colaterale. Susținem, principial, concepția analistului american Charles Beard, care concluzionează: „Istoricul trebuie să fie, în primul rând, un fiu al vremii sale”. Sperăm să ne integrăm, cu succes, sensurile apriori nepărtinitoare, formulate prin diversitatea relatărilor, multe având un anumit grad de noutate și originalitate. În acest sens, pe lângă bibliografia lecturată sau fondurile arhivistice consultate, un rol aparte l-au avut discuțiile purtate nemijlocit cu specialiștii pe domenii de activitate. Ultimul aspect

presupune atât asumarea morală a autenticității celor relatate, cât și oferirea anumitor detalii esențiale, necesare viitorilor cercetători, scutiți de eforturile depuse prin strădaniile noastre. Conservând, așadar, inclusiv prin asemenea modalitate, esența evoluției zonei Argeș-Muscel din ultima jumătate de secol, vom menține, cu certitudine, durabilitatea seculară perpetuă a tot ceea ce ne înconjoară. Mai mult, îndrăznim să spunem, pentru România, partea noastră binecuvântată de Dumnezeu, atât de des și mult încercată în tumultoasa și milenara sa istorie.

Bibliografie

- [1] Iasmina Petronela Rada (2019), *Regiunea în dreptul românesc – evoluție istorică și perspective de viitor*. Articolul este extras din *volumul Conferinței doctoranzilor în drept, Studii și cercetări juridice, Timișoara*, preluat de pe site-ul: <https://www.universuljuridic.ro>.
- [2] E. Cernea, E. Molcuț (1999), *Istoria statului și dreptului românesc*, Editura Press Mihaela S.R.L, București, p. 249.
- [3] D. R. Săgeată (2012), *Organizarea administrativ-teritorială a României. Modelul interbelic*, în *Revista Urbanismul*, nr. 11, <https://www.academia.edu/16016457>.
- [4] A. Călinescu (1938), „*Spiritul noului regim administrativ*”, în *Enciclopedia României*, II, p. 4.
- [5] B. Vasilescu (2013), *Organizarea administrativ – teritorială și evoluția legislației în domeniul administrației publice locale*, în *Buletin de informare legislativă*, nr. 4, p. 8.
- [6] B. Catargiu, *Discursuri parlamentare*, <https://www.scribd.com/document/388177951/Barbu-Catargiu-Discursuri-parlamentare-1859-1862-iunie-8-pdf>.
- [7] C. Gane, P. P. (1936), *Carp și rolul său în istoria politică a țării*, vol. II, Ed. Ziarul „Universul”, p. 360-361, <http://dspace.bcuciluj.ro/handle/123456789/82199>.
- [8] A. Onofreiu (2014), *Un proiect de „regionalizare” a României din anul 1921. Cazul județului Bistrița-Năsăud*, în *Revista Bistriței*, nr. 28, <https://www.academia.edu/20346133>.
- [9] Conform art. 7 din Legea nr. 5/1950.
- [10] C. L. Popescu (1999), *Autonomia locală și integrarea europeană*, Ed. All Beck, București.
- [11] Petre Popa, coordonator (2012), *Enciclopedia Argeșului și Muscelului*, Volumul III (L-R), Editura Universității din Pitești.
- [12] A. K. Sienerth (2014), *Aspecte teoretice privind regionalizarea*, în *Polis, Journal of Political Science*, nr. 3, p. 43, <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=290553>.
- [13] Legea nr. 5 din 7 septembrie 1950 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române publicată în *Buletinul Oficial* nr. 77 din 8 septembrie 1950.
- [14] Legea nr. 2 din 16 februarie 1968 privind organizarea administrativă a teritoriului României republicată în *Buletinul Oficial* nr. 54 din 54 din 27 iulie 1981.

- [15] Enciclopedia Argeşului și Muscelului, p. 8.
- [16] Legea nr. 394 din 31 martie 1864 pentru comunele urbane și rurale publicată în Monitorul Oficial nr. 31 martie 1864.
- [17] Enciclopedia Argeşului și Muscelului, p. 9.
- [18] Argeş. Cartea Eroilor (coord., studiul introductiv, Petre Popa), Tipografia Argeş, Piteşti, 1984.
- [19] Enciclopedia Argeşului și Muscelului, p. 10.
- [20] Idem, p. 11.
- [21] Ibidem.
- [22] A se vedea, pentru detalii, *Fundamentele procesului de regionalizare în România*, preluat de pe site-ul: <https://cdn.cursdeguvernare.ro/wp-content/uploads/2013/05/Raport-final>.
- [23] Idem, p. 4.
- [24] Ibidem.
- [25] Ibidem.
- [26] Cătălin Vrabie (2014), *Elemente de E-guvernare*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti.

Bibliografie socială

- [1] Petre Popa, coordonator (1984), *Argeş. Cartea Eroilor*, Tipografia Argeş, Piteşti.
- [2] Teodor Mavrodin, coord. (2013), *Argeşul și Muşcelul. Spații istorice ale românismului, I, II* (coord.,; Editura Tiparg, Piteşti.
- [3] Arhive. Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice, Piteşti, Argeş.
- [4] Arhivele Naționale, Direcția Județeană Argeş, Piteşti.
- [5] Colecția revistei *Argeş*, Piteşti, Biblioteca Județeană *Dinicu Golescu* Argeş, Piteşti.
- [6] Alessandrescu, Constantin (1893), *Dicționar geografic al județului Muscel*, Editura Socec, Bucureşti;
- [7] Baci, Dumitru, *Lumini muscelene*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1980.
- [8] Chița, Gheorghe (2007), *Câmpulung și județul Muscel*, Ediția a III-a, Editura Ars Docendi, Bucureşti.
- [9] Ciotei, Constantin, Pârnuță, Gheorghe, Popescu-Argeşel, Ion (2005), *Monografia municipiului Câmpulung-Muscel*, Editura Expert, Bucureşti.
- [10] Cristocea, Spiridon I. (2003), *Argeş. Dicționar de istorici*, Muzeul Județean Argeş, Editura Tiparg, Piteşti.
- [11] Cristocea, Spiridon I., Trâmbaciu, Ștefan (2007), *Câmpulungul Muscelului reflectat în catagrafia din 1838*, Editura Ordessos, Piteşti.
- [12] Diaconovich, Corneliu, *Enciclopedia română, I*, 1898; *II*, 1900; *III*, 1904, Editura și tiparul lui W. Krafft, Sibiu;
- [13] Dușu, Alexandru, Dobre, Florica (1997), *Drama generalilor români...*, Editura Enciclopedică, Bucureşti.
- [14] Mircea Păcurariu, coord. (2010), *Enciclopedia ortodoxiei românești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, Bucureşti.

- [15] Furtună, Vlad (1936), *Anuarul general al oraşului Piteşti şi judeţului Argeş*, Editura ziarului *Presa*, Piteşti.
- [16] Gusti, Dimitrie, coord. (1943), *Enciclopedia României, I - III, 1938; IV*, Imprimeria Naţională, Bucureşti.
- [17] Ionescu, Zicu, Cîrstea, Remus Petre (2006), *Martiri argeşeni şi musceleni (1939 - 1989)*, Editura Tiparg, Piteşti.
- [18] Lahovari, George Ioan (1888), *Dicţionarul geografic al judeţului Argeş*, Bucureşti.
- [19] Lahovari, George Ioan, Brătianu, Constantin I., Tocilescu, Grigore G. (1899), *Marele dicţionar geografic al României. Alcătuit şi prelucrat după dicţionarele parţiale pe judeţe, I, 1898-1902; II - V*, Editura Socec, Bucureşti.
- [20] Manea, Vasile (2001), *Preoţi ortodocşi în închisorile comuniste*, Editura Patmos, Bucureşti.
- [21] Novac, Vasile (2008), *Judeţul Muscel (1831-1939)*, Editura Nova Internaţional, Piteşti.
- [22] Novac, Vasile (2000), *Mari personalităţi politice argeşene, I*, Editura Paralela 45, Piteşti.
- [23] Pârâianu, Barbu (1927), *Istoricul Regimentului Argeş No. 4 scris cu ocazia jubileului de 50 de ani (1877-1927)*, Piteşti.
- [24] Pârnuţă, Gheorghe, Hurdubeţiu, Ion, Mârtzu, Flaminu, Nicolaescu, Nicolae, Stănculescu, Ilie (1974), *Câmpulung - Muscel. Ieri şi azi*, Tipografia Universităţii din Bucureşti.
- [25] Pârnuţă, Gheorghe, Isbăşescu, Ovidiu, Mârtzu, Flaminu, *Oameni din Cetatea de Scaun*.
- [26] *Personalităţi şi figuri muscelene* (1995), Câmpulung, Argeş.
- [27] Pârnuţă, Gheorghe, Trâmbaciu, Ştefan (1971), *Istoria învăţământului şi gândirea pedagogică în Ţara Românească*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
- [28] Popa, Petre (2009), *Memorialul de război Mateiaş*, Editura Tip Naste, Piteşti.
- [29] Popescu-Argeşel, Ion (2000), *Mănăstirile şi bisericile din Muscel la cumpăna dintre milenii*, Editura Fundaţia România de Măine, Bucureşti.
- [30] Şovar, Gheorghe (2013), *Filantropi argeşeni şi musceleni*, Editura Paralela 45, Piteşti.
- [31] Udrescu, Dumitru (1967), *Glosar regional - Argeş*, Editura Academiei Române, Bucureşti.
- [32] Voicu, Ioana Raluca, Crăciun, Ioan (2009), *50 de ani de la procesul şi execuţia membrilor grupului de rezistenţă condus de Toma Arnăuţoiu. Album*, Editura Ars Docendi, Bucureşti.
- [33] Voinescu, Silvestru (1995), *Argeşeni şi musceleni în Academia Română*, Editura Calende, Piteşti.